

УДК 371.14: 811.133.1

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.54911

ТЕНДЕНЦІ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОГРАМ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ

© О. І. Рацюк

У статті розглядаються питання фахового удосконалення учителів іноземної мови, перспективи оновлення програм підвищення кваліфікації з метою задоволення потреб сучасного вчителя як основного ретранслятора інформації, необхідної для формування життєвих компетентностей учнів як соціальних агентів у глобальному мультикультурному просторі. Важлива роль приділяється використанню ефективних інструментів професійного розвитку та саморозвитку учителів французької мови

Ключові слова: фаховий рівень, кваліфікація учителя, професійне удосконалення, програма, зміст, освітні проекти

The article deals with the issue of professional development of foreign language teachers and the perspectives of renewing the curriculum for In-Service teacher training institutes to satisfy the needs of a modern teacher as a transmitter of information which is necessary for the formation of living competences of students who are the social agents in the global multicultural environment. The attention is focused on the usage of effective instruments of teachers' professional development and self-development of French language teachers

Keywords: professional level, teacher's qualification, professional development, curriculum, content, educational projects

1. Вступ

Концептуальні зміни, що відбуваються в галузі освіти, потребують постійного вдосконалення фахової майстерності педагогічних працівників у цілому й вчителів іноземних мов зокрема. Розвиток іншомовної освіти на сучасному етапі вимагає від учителя розвивального, діяльнісного спрямування організації навчального процесу. У свою чергу актуальним є перегляд змісту програм фахової підготовки вчителів іноземної мови, створення сучасного навчально-методичного забезпечення та подолання усталених стереотипів щодо ролі вчителя у навчальному-виховному процесі.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Оновлення змісту навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах пов'язується з деякими змінами в стратегічних напрямках розвитку сучасної шкільної освіти – спрямуванням навчальної діяльності на вироблення в учнів необхідних життєвих компетентностей, що в майбутньому давали б можливість випускникам школи комфортно почуватися в сучасному світовому мультинаціональному просторі. Цей факт зумовлений низкою чинників, пріоритетними серед яких є тенденція на постійну глобалізацію та інтенсифікацію розвитку міжнародних контактів у різноманітних сферах життєдіяльності, а також активна переорієнтація шкільної іншомовної освіти на комунікативно-діяльнісне, особистісно орієнтоване та культурологічне спрямування навчального процесу. [1] Питаннями фахового удосконалення учителів іноземної мови цікавилися такі дослідники як Бігич О., Локшина О., Редько В., Гі Ле Ботешф, Домінік Бо, Жерар Ворен, Мішель Фустьє та інші.

3. Ціль та задачі дослідження

Реалії сьогодення вимагають змін до процесу підвищення кваліфікації учителів іноземної мови, визначення нових підходів до добору змісту та організації навчальних матеріалів, використання адекватних форм і видів контролю.

Метою дослідження є визначення основних складових програм фахового удосконалення учителів іноземної мови з метою їх адаптації до сучасних регуляторів з мовної освіти таких як Рекомендації Ради Європи [2] та потреб суспільства в умовах євроінтеграційних процесів в Україні.

4. Сучасні підходи до проблеми фахового удосконалення учителів французької мови

Сучасний вчитель повинен уміти аналізувати основні розбіжності між процесами підсвідомого та свідомого оволодіння мовою, переваги та недоліки інформаційних та комунікаційних технологій, а також визначати шляхи їх інтеграції в навчальний процес, використовувати ефективні інструменти професійного удосконалення та самоудосконалення, адаптувати та розробляти навчальні матеріали.

Відповідно до дискрипторів базового документу з мовної освіти РРЕ [2] основними тенденціями в написанні програм є сприяння професійному розвитку вчителів упродовж усього життя через рефлексію власної фахової діяльності та співпрацю з іншими вчителями, а також їхньому усвідомленню власної ролі як організатора процесу навчання, що зосереджує особливу увагу на учінні та навчальних досягненнях учнів. Важливим чинником є мотивація вчителів до використання ефективних інструментів професійного розвитку таких як аналіз урочної та позаурочної діяльності, спостереження уроків, рефлексія, е-портфоліо та інше [3].

Як свідчать дані моніторингу стану вивчення іноземних мов, ініційованого міністерством освіти і науки, результати зовнішнього незалежного оцінювання, вчителі іноземної мови мають нагальну потребу підвищувати свій фаховий рівень через участь у міжнародних проектах, програмах та курсах [4].

У рамках угод про співпрацю Посольство Франції та Міністерство освіти і науки України офіційно розпочали реалізацію в Україні програми PRO FLE. Програму PRO FLE було розроблено Міжнародним центром педагогічних досліджень СІЕР у співпраці з Національним центром дистанційної освіти CNED з метою підвищення кваліфікації викладачів французької мови як іноземної за допомогою цифрових технологій. Проект поширюється в світі Міністерством закордонних справ Франції та Французьким інститутом.

Метою запровадження програми PRO FLE в Україні є сприяння у здійсненні післядипломної підготовки вчителів французької мови державних середніх загальноосвітніх навчальних закладів. У рамках першої фази проекту 20 тьюторів з числа методистів та викладачів французької мови, дистанційно навчаються на освітній платформі упродовж року у супроводі кваліфікованого тьютора, викладача Французького культурного центру. Після етапу оцінювання та сертифікації результатів навчання міжнародними експертами CNED регіональні тьютори зможуть очолити процес запровадження програми PRO FLE для підготовки вчителів французької мови середніх шкіл України.

Основні етапи реалізації такої програми містять наступні методологічні складові [5]:

- аналіз потреб (дослідження потреб закладу та цільової аудиторії);
- виокремлення пріоритетів;
- визначення цілей;
- вибір стратегій навчання;
- розробка педагогічних матеріалів;
- планування навчального часу;
- курсовий період підвищення кваліфікації;
- оцінювання результатів навчання;
- методичний супровід учителя у міжкурсовий період.

Аналіз потреб передбачає визначення фахового рівня слухачів на початку курсової підготовки та передбачуваного кінцевого результату проходження курсів підвищення кваліфікації, метою якого є подолання відхилення між цими двома станами.

Кінцевим результатом навчання є розвиток компетенцій слухача у відповідності до його потреб. Фаза підготовки полягає у вивченні професійної діяльності слухачів з метою задоволення їх очікувань та потреб.

В основі фахового модуля лежать перш за все саме очікування та потреби учителів і аж потім загальні цілі, поставлені а ргіогі [6].

Мета курсів фахового удосконалення визначається педагогічним контрактом-домовленістю між тьютором та слухачами, у якому зазначаються цілі та очікувані результати навчання, а також зобов'язання усіх учасників навчального процесу.

Зміст навчальних модулів передбачає сукупність знань і вмінь, досягнення яких вимірюється чіткою шкалою оцінювання. Важливо враховувати співвідношення цілей, змісту та методів навчання, а також відповідність між кінцевими результатами та загальними цілями навчальних програм. Пріоритетними є практичні заняття у порівнянні з теоретичними курсами [7].

Щодо підбору технік навчання важливо, щоб усі вони були чітко сформульованими, реальними для впровадження у навчальному процесі, викликали вмотивованість слухачів та їхню готовність змінити підходи у власному викладанні іноземної мови у школі [8].

На етапі оцінювання результатів фахового удосконалення учителів варто брати до уваги критерії, висунуті установою, тьютором та слухачами.

Аналіз результатів курсової підготовки навчальною установою надає можливість розробити стратегії подальшого фахового удосконалення учителів.

Для тьютора така оцінка полягає перш за все у вивченні, дослідженні співвідношень між досягнутими результатами та поставленими цілями, що дає необхідну інформацію для зміни підходів, змісту і методів навчання, а також для визначення нових потреб та формулювання кінцевої мети [9].

Важливим етапом є фахове удосконалення учителів у міжкурсовий період, який також враховується у загальному результаті підвищення кваліфікації. Методичний супровід роботи вчителя у міжкурсовий період здійснюється наступним чином [10]:

- індивідуальні або колективні консультації з питань впровадження новацій, опрацьованих у період проходження курсів, у навчальному процесі одразу після курсової підготовки (планування уроків, визначення цілей, навчального змісту та оцінювання результатів);
- обговорення з тьютором результатів педагогічної практики, визначення вдалих етапів навчання та вироблення стратегій подолання недоліків;
- регулярні консультації з тьютором за поперед визначеним графіком, у ході яких учитель ділиться власними педагогічними ідеями і техніками, а також обговорює проблеми та труднощі для пошуку рішень;

Для тьютора такий вид діяльності дає можливість відслідковувати ефективність курсової підготовки у розрізі оцінювання та самооцінювання, а також сприяє внесенню змін у планування своєї роботи на наступних курсах, враховуючи прогресивні показники та негативні чинники, що спричиняють блокування досягнення поставленої мети.

5. Результати дослідження

Роль методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти полягає у вивченні потреб учителів різного рівня професійної підготовленості з метою побудови програми курсової підготовки у відповідності до очікувань цільової аудиторії та здійсненні методичного та організаційного супроводу (тьюторингу) процесу навчання.

6. Висновки

Оновлення програм потребує особистісно зорієнтованого підходу до освіти вчителів, навчання через використання комунікативних завдань і врахування їхнього власного досвіду. Програми підвищення кваліфікації покликані підтримувати організаційно-педагогічну діяльність вчителя на уроці, а також сприяти рефлексії здобутого досвіду навчання, заохочувати вчителів до безперервного власного фахового удосконалення.

7. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

З метою адаптації програм фахової підготовки вчителів іноземної мови до загальноєвропейських освітніх стандартів заслугоує на увагу дослідження результатів міжнародної співпраці як важливого напрямку роботи у галузі розвитку іншомовної освіти та євроінтеграційних процесів в Україні. Інститут післядипломної педагогічної освіти є активним учасником міжнародної співпраці в освіті як учнів, так і педагогів.

Література

1. Редько, В. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика [Текст]: монографія / В. Редько. – К.: Генеза, 2012. – 224 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [Текст]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Післядипломна педагогічна освіта вчителів іноземних мов. Програма післядипломної педагогічної освіти вчителів іноземних мов [Текст]. – Британська Рада в Україні; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Київ, 2012. – 350 с.
4. Лист МОН України від 26 вересня 2014 року №1/9-495 [Текст]. – «Щодо вдосконалення фахової майстерності учителів іноземних мов»
5. Bau, D. La boîte à outils du formateur [Text] / D. Bau. – Editions d'Organisation, Paris, 2002. – 244 с.
6. Le Botef, G. L'ingénierie et l'évaluation des compétences [Text] / G. Le Botef. – Editions d'Organisation, Paris, 1991. – 158 p.
7. Voirin, G. Définir les fonctions [Text] / G. Voirin. – Editions d'Organisation, Paris, 2003. – 260 p.
8. Béville, G. Jeux pratiques à l'usage du formateur [Text] / G. Béville. – Editions d'Organisation, Paris, 2001.
9. Noyé, P. Guide pratique du formateur [Text] / P. Noyé. – INSEP éditions, Paris, 1997. – 235 p.
10. Fustier, M. Exercices pratiques de communication à l'usage du formateur [Text] / M. Fustier. – Editions d'Organisation, Paris, 2000. – 384 p.

11. Бігич, О. Б. Методика освіти майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи [Текст] / О. Б. Бігич. – К.: Ленвіт, 2004. – 278 с.

12. Локшина, О. І. Про навчання іноземних мов у Європі [Текст] / О. І. Локшина // Рідна школа. – 2001. – № 12. – С. 73–75.

13. Коваленко, О. Я. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформацій іншомовної освіти [Текст] / О. Я. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 2. – С. 20–24.

14. Коваленко, О. Я. Модернізація системи іншомовної освіти в Україні [Текст] / О. Я. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 1. – С. 11–16.

References

1. Redko, V. (2012). The Means of Formation Communicative Competence in the Content of Modern School Course books for Foreign Languages. Theory and Practice. Kyiv: Geneza, 224.
2. Common European Framework of References for Languages: Learning, Teaching, Assessment (2003). Kyiv: Lenvit, 273.
3. In-Service Teacher Professional Development. Curriculum (2012). British Council in Ukraine, Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine. Kyiv, 350.
4. The Instruction on Improving the Professional Development of Teachers of Foreign Languages by the Ministry of Education on Ukraine from September 26, 2014, 1/9-495
5. Bau, D. (2002). La boîte à outils du formateur. Editions d'Organisation, Paris, 244.
6. Le Botef, G. (1991). L'ingénierie et l'évaluation des compétences. Editions d'Organisation, Paris, 158.
7. Voirin, G. (2003). Définir les fonctions. Editions d'Organisation, Paris, 260.
8. Béville, G. (2001). Jeux pratiques à l'usage du formateur. Editions d'Organisation, Paris.
9. Noyé, P. (1997). Guide pratique du formateur. INSEP éditions, Paris, 235.
10. Fustier, M. (2000). Exercices pratiques de communication à l'usage du formateur. Editions d'Organisation, Paris, 384.
11. Bihych, O. (2004). Methodology of education for the future teacher of foreign language in the primary school. Lenvit, 278.
12. Lokshyna, O. I. (2001). On Teaching Foreign Languages in Europe. Ridna shkola, 12, 73–75.
13. Kovalenko, O. Y. (2003). Conceptual Changes in Teaching Foreign Languages in the Context of Transformations Foreign Language Education. Foreign Languages in Educational Institutions, 2, 20–24.
14. Kovalenko, O. Y. (2003). Modernization of the System of Foreign Language Education in Ukraine. Foreign Languages in Educational Institutions, 1, 11–16.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Козубовська І. В.
Дата надходження рукопису 14.10.2015*

Рацюк Олеся Іванівна, методист французької мови, кабінет методики викладання суспільно-гуманітарних та художньо-естетичних дисциплін, Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти, вул. А. Волошина 35, м. Ужгород, Україна, 88000
E-mail: oracyuk@mail.ru